

Sygn. akt I CZ 58/19

POSTANOWIENIE

Dnia 9 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Z. C.

przy uczestnictwie A. C., G. W., H. R., W. W. i J. R.

o zniesienie współwłasności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 sierpnia 2019 r.,

zażalenia uczestników H. R. i J. R.

na postanowienie Sądu Okręgowego w K.

z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt I Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie w zakresie uchylającym postanowienie Sądu Rejonowego w S. z dnia 10 lipca 2017 r., sygn. akt I Ns (...), w części dotyczącej wniosku o zasiedzenie (pkt I zaskarżonego postanowienia) i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Z. C. w sprawie z udziałem A. C., H. R., J. R., G. W. i W. W. wniósł o zniesienie współwłasności zabudowanej nieruchomości składającej się z działki nr 55 położonej w S. przez geodezyjny podział tej nieruchomości.

Uczestnik G. W. wniósł o zniesienie współwłasności nieruchomości i o dział spadku po K. W. i K. W., będących rodzicami jego oraz H. R. i W. W. Wniósł także o ustalenie, że wchodzący w skład spadku po rodzicach udział w 1/2 współwłasności nieruchomości stanowił ich majątek dorobkowy.

Uczestnicy, małżonkowie H. R. i J. R., podnieśli zarzut, że zasiedzieli udział w 2/3 w działce nr 55/2, mającej powstać w wyniku podziału działki nr 55.

Postanowieniem z dnia 10 lipca 2017 r. Sąd Rejonowy w S. ustalił, że w skład majątku wspólnego K. W. i K. W. wszedł udział w wysokości 1/2 części w prawie własności zabudowanej nieruchomości mającej numer ewidencyjny 55, o powierzchni 0,1355 ha, położonej w S., obręb Ś., objętej księgą wieczystą nr (...) (pkt I), dokonał podziału tej nieruchomości na dwie działki zgodnie z wariantem II projektu podziału sporządzonym przez biegłą geodetę B. H. w opinii uzupełniającej z dnia 22 czerwca 2017 r., tj. na działkę o numerze ewidencyjnym 55/1, o powierzchni 0,0709 ha, zabudowaną samodzielną częścią budynku mieszkalnego, oraz działkę o numerze ewidencyjnym 55/2, o powierzchni 0,0646 ha, zabudowaną samodzielną częścią budynku mieszkalnego (pkt II), stwierdził, że uczestnicy H. R. i J. R. na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej nabyli przez zasiedzenie z dniem 6 listopada 2012 r. udział w wysokości 2/8 części w prawie własności zabudowanej nieruchomości o numerze ewidencyjnym 55/2, w miejsce uczestnika W. W. i uczestnika G. W. (pkt III) i oddalił wniosek H. R. i J. R. o zasiedzenie w pozostałym zakresie (pkt IV).

Apelację od postanowienia z dnia 10 lipca 2017 r. wnieśli uczestnicy H. R. i J. R. oraz uczestnik G. W. Uczestnicy H. R. i J. R. zaskarżyli postanowienie w części ustalającej skład majątku wspólnego K. W. i K. W. (pkt I) oraz w części oddalającej ich wniosek o stwierdzenie zasiedzenia (pkt IV). Uczestnik G. W. zaskarżył postanowienie w części stwierdzającej nabycie przez zasiedzenie przez H. R. i J. R.

udziału w wysokości 2/8 części w prawie własności zabudowanej nieruchomości o numerze ewidencyjnym 55/2 (pkt III).

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2018 r. uchylił postanowienie z dnia 10 lipca 2017 r. w części dotyczącej wniosku o zasiedzenie, tj. w zakresie pkt III i IV tego postanowienia (pkt I), i oddalił apelację uczestników H. R. i J. R. w pozostałej części (pkt II).

Uchylając postanowienie z dnia 10 lipca 2017 r. w części dotyczącej wniosku o stwierdzenie zasiedzenia (pkt III i IV) Sąd Okręgowy stwierdził, że Sąd Rejonowy nie zbadał istoty sprawy, a dodatkowo uzasadnienie tego postanowienia nie poddaje się kontroli instancyjnej. W ocenie Sądu Okręgowego Sądowi Rejonowemu umknęło, że wniosek o zasiedzenie dotyczy zasiedzenia udziałów we współwłasności wynikającej ze spadkobrania. Niedopuszczalne było wezwanie do udziału w sprawie J. R., gdyż nie był on ani współwłaścicielem, ani spadkobiercą. Sąd Rejonowy powinien wyłączyć wniosek o zasiedzenie do odrębnego postępowania i ewentualnie połączyć sprawy do wspólnego rozpoznania. Sąd Okręgowy zwrócił też uwagę na różnicę między zasiedzeniem nieruchomości i zasiedzeniem udziału we współwłasności, wskazując na to, że w wypadku zasiedzenia udziału konieczne jest w sposób szczególny ustalenie, że jeden ze współwłaścicieli wykroczył poza swoje uprawnienia w zakresie korzystania z rzeczy wspólnej (art. 206 k.c.) i okoliczność ta została uzewnętrzniona nie tylko wobec osób trzecich, ale także wobec pozostałych współwłaścicieli.

Zażalenie na postanowienie z dnia 26 kwietnia 2018 r. w części uchylającej postanowienie z dnia 10 lipca 2017 r. złożyli uczestnicy H. R. i J. R. Zarzucili naruszenie art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Wnieśli o uchylenie postanowienia z dnia 26 kwietnia 2018 r. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone apelacją postanowienie orzekające do istoty sprawy oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹

w związku z art. 13 § 2 k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.; z dnia 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, niepubl.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl., z dnia 11 kwietnia 2019 r., II CZ 14/19, nie publ.).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.). Przykładem jest oddalenie powództwa z powodu błędnego przyjęcia, że dochodzone roszczenie jest przedawnione (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., I CZ 32/16, nie publ.), przy założeniu jednak, że Sąd jednocześnie nie zbadał kwestii istnienia dochodzonego roszczenia. Reguły te należy odpowiednio stosować przy ocenie, czy nie doszło do nierozpoznania istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c., por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2018 r., V CZ 43/18, nie publ., z dnia 25 stycznia 2019 r., IV CZ 82/18, nie publ., i z dnia 11 kwietnia 2019 r., II CZ 14/19, nie publ.).

Wskazana przez Sąd Okręgowy okoliczność, że w sprawie niedopuszczalne było wezwanie do udziału uczestnika J. R., ponieważ nie był on ani współwłaścicielem nieruchomości obejmującej działkę nr 55, ani spadkobiercą K. W. i K. W., których majątek wspólny obejmował udział w 1/2 części we współwłasności tej nieruchomości, jak również fakt, że uzasadnienie postanowienia z dnia 10 lipca 2017 r. w ocenie Sądu Okręgowego nie poddaje się kontroli instancyjnej, nie dają podstaw do uznania, że Sąd Rejonowy nie zbadał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w odniesieniu do wniosku uczestników H. R. i J. R. o stwierdzenie zasiedzenia.

Założenie, że J. R. nie powinien być uczestnikiem postępowania, nie zmienia tego, iż Sąd Rejonowy - dokonując ustaleń faktycznych i przyjmując określoną

ocenę prawną - rozpoznał merytorycznie wnioski uczestników H. R. i J. R. o stwierdzenie zasiedzenia i orzekł o jego zasadności. Nie może być wobec tego mowy o nierozpoznaniu istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Stwierdzenie z kolei, że uzasadnienie postanowienia z dnia 10 lipca 2017 r. nie poddaje się kontroli instancyjnej, nie zostało przez Sąd Okręgowy umotywowane. Takiej motywacji nie może zastąpić wywód poświęcony specyficze zasiedzenia przez współwłaściciela udziału we współwłasności. Sąd Okręgowy nie wskazał w ogóle, jakimi wadami lub niedostatkami - w rozpatrywanym zakresie - miało być dotknięte uzasadnienie postanowienia z dnia 10 lipca 2017 r. Nie wiadomo wobec tego, w jaki sposób założona przez Sąd Okręgowy wadliwość uzasadnienia postanowienia z dnia 10 lipca 2017 r. miałyby dawać podstawy do oceny, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

Zarzut naruszenia art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. jest wobec tego trafny.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw